

PRIEKŠLIKUMI VALSTS FONDĒTO PENSIJU SISTĒMAS LATVIJĀ PILNVEIDEI

Esošā sistēma, kad jauni pensiju otrā līmeņa dalībnieki tiek “ielozēti” kādā no tirgū piedāvātajiem konservatīvajiem plāniem, šobrīd vairs nav Latvijas iedzīvotāju interesēm atbilstoša. Laikā, kad tika veidota pensiju sistēma, konservatīvie plāni varēja nodrošināt investīciju atdevi, kas spēja kompensēt inflācijas radīto pirktspējas zudumu. Pagājuši 20 gadi un mēs esam finanšu situācijā, kad zema riska ieguldījumu sagaidāmā atdeve ievērojami atpaliek no pagātnes snieguma. Proti, procentu likmes bieži ir tuvas nullei. Jāņem arī vērā, ka konservatīvo plānu būtība ir vairāk fokusēties uz uzkrātā kapitāla saglabāšanu nevis strauju tā audzēšanu. Arī pārvaldes komisiju samazinājums nav devis un arī nākotnē nedos būtisku uzlabojumu zema riska ieguldījumu fondu atdevei dēļ ļoti zemajām procentu likmēm, kā arī reizēm pat negatīvajiem ienesīgumiem obligāciju jomā.

Presē tiek norādīts, ka 80% jauno dalībnieku neizvēlas savu pensiju plānu, uzsākot darba gaitas. Līdz ar to tie automātiski tiek iedalīti kādā no konservatīviem plāniem, kas esošajos procentu likmju apstākļos ilgtermiņā, visticamāk nesegs inflāciju, ko arī aizrāda OECD savā ziņojumā par pensiju sistēmu Latvijā (2018). Konservatīvajos plānos nopelnītais ievērojami atpaliks no tā, ko dalībnieki varētu būt nopelnījuši aktīvākos ieguldījumu plānos. Rezultātā, sasniedzot pensijas gadus, šos dalībniekus gaida vilšanās par nopelnīto jeb, precīzāk sakot, nenopelnīto.

VFPS mērķis ir nodrošināt aizstāšanas koeficientu vismaz 10%-15% apmērā, ko nav iespējams panākt vienīgi ar pārvaldes komisiju samazinājumu. Esošajos finanšu tirgus apstākļos nepieciešams veicināt VFPS dalībnieku pensiju uzkrājumu ieguldīšanu aktīvākos plānos vismaz sākotnējos darba gados.

Skatoties uz reālo pensiju otrā līmeņa dalībnieku sadalījumu (avots: www.manapensija.lv) 75% ir izvēlējušies sabalansētos vai aktīvos plānus. Tātad jāsecina, ka sava darba mūža laikā viņiem ir tikusi sniegta konsultācija un plāns ticis nomainīts adekvāti. Taču jāatzīst, ka neproporcionāli daudz jauniešu vēl aizvien varētu atrasties konservatīvajos plānos. Īpaši pie esošajiem plānu maiņas apstākļiem, kad to var veikt vienīgi portālā www.Latvija.lv, un jaunieši pensiju plānus, domājams, maina ļoti kūtri. Šajā jautājumā nepieciešams detalizētāks pārskats no VSAA.

Tāpat arī nepieciešama detalizēta analīze par VFPS dalībnieku pensiju plānu izvēli pirms pensijas vecumā, kā arī diskusija par to, kāds ir optimālais akciju īpatsvars pirmspensijas vecumā? (0%-25%)

Priekšlikumi Valsts fondēto pensiju sistēmas pilnveidei iesniegti Labklājības ministrijā 2019. gada 14. martā.

Iesniegto priekšlikumu kopsavilkums

1. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši sev vēlamo pensiju plānu, **tiek ieskaitīti pensiju plānos, kur ieguldījumi kapitāla vērtspapīros nepārsniedz 25%**, saglabājot esošo loterijas principu.
2. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši sev vēlamo pensiju plānu, **tiek ieskaitīti pensiju plānos, kur ieguldījumi kapitāla vērtspapīros nepārsniedz 50%**, saglabājot esošo loterijas principu.
3. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši sev vēlamo pensiju plānu, bet ir **vecumā līdz 40 gadiem, tiek ieskaitīti pensiju plānos, kur ieguldījumi kapitāla vērtspapīros nepārsniedz 75%**, saglabājot esošo loterijas principu. Pārējiem sistēmas jaunienācējiem, vecumā virs 40 gadiem, saglabājot esošo principu ar automatisku iedali konservatīvajos plānos.
4. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši vēlamo pensiju plānu, bet ir **vecumā līdz 40 gadiem, tiek automatiski ielozēti dzīves cikla plānos, kas veidoti pēc vecuma principa**. Dalībnieks var pats veikt pensiju plāna nomaiņu, ja vēlas. Pārējiem sistēmas jaunienācējiem, vecumā virs 40 gadiem, saglabājot esošo principu ar automatisku iedali konservatīvajos plānos.
5. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši vēlamo pensiju plānu, tiek automatiski **ielozēti dzīves cikla plānos, kas veidoti pēc investīciju riska principa**. Dalībnieks var pats veikt pensiju plāna nomaiņu, ja vēlas. Ja nomaiņa netiek veikta un dalībnieks neizsaka skaidru vēlmi pats izvēlēties savu riska līmeni, pārvaldnieku un ieguldījuma plānu, tad VSAA veic automatisku riska līmeņa mazināšanu.
6. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši vēlamo pensiju plānu, tiek automatiski **ielozēti ieguldījumu plānos ar 75% akcijās**. Dalībnieks var pats veikt pensiju plāna nomaiņu, ja vēlas. Ja nomaiņa netiek veikta un **dalībnieks neizsaka skaidru vēlmi pats izvēlēties savu riska līmeni**, pārvaldnieku un ieguldījuma plānu, tad VSAA veic automatisku riska līmeņa mazināšanu.
7. Visi, kas iestājas darba tirgū un nav jau norādījuši vēlamo pensiju plānu, tiek automatiski **ielozēti ieguldījumu plānos ar 75% akcijās**. Dalībnieks var pats veikt pensiju plāna nomaiņu, ja vēlas. Ja nomaiņa netiek veikta, VSAA sūta uzaicinājumu/atgādinājumu riska līmeņa mazināšanai.

Pilns priekšlikumu teksts, kā arī analīze par ieguvumiem un trūkumiem atrodams <https://ej.uz/VFPS>